

Tema 29. La persona i la societat

Per a la persona humana la vida social no és una realitat accessòria, sinó que deriva de la sociabilitat: la persona creix i realitza la seva vocació només en unió amb els altres.

11/12/2010

1. La sociabilitat humana

Déu no ha creat l'home com un «ésser solitari», sinó que l'ha volgut com un «ésser social» (cf. Gn 1,27; 2,18.20.23). Per a la persona humana

la vida social no és una realitat accessòria, sinó que deriva d'una dimensió important, que és inherent a la seva natura: la sociabilitat. L'ésser humà pot créixer i pot realitzar la seva vocació només en unió amb els altres. [1]

Aquesta sociabilitat natural es fa més patent si tenim en compte la fe, ja que hi ha una certa semblança entre la vida íntima de la Santíssima Trinitat i la comunió (comuna unió, participació) que s'ha d'instaurar entre els homes: tothom ha estat redimit igualment per Crist i ha estat cridat al mateix i únic fi. [2] La revelació mostra que la capacitat humana per relacionar-se ha d'estar oberta a tota la humanitat, sense excloure ningú, i que s'ha de caracteritzar per una gratuïtat plena, ja que en el proïsme, més que un igual, es veu la imatge viva de Déu, per qui cal estar disposat a donar-se fins a l'extrem. [3]

L'home, per tant, «està cridat a existir “per a” l'altre, a convertir-se en un do», [4] encara que no es limiti a això. Està cridat a existir no només «amb» l'altre o «al costat de» l'altre, sinó «per a» l'altre, cosa que implica servir, estimar. La llibertat humana «s'envileix quan l'home, abandonant-se a les excessives facilitats de la vida, es reclou en una espècie d'àuria solitud». [5]

La dimensió natural i el reforçament sobrenatural de la sociabilitat no signifiquen, però, que les relacions socials es puguin deixar a la pura espontaneïtat: moltes qualitats naturals de l'ésser humà (per exemple, el llenguatge) requereixen formació i pràctica per executar-les correctament. Així s'esdevé amb la sociabilitat: és necessari un esforç personal i col·lectiu per desenvolupar-la. [6]

La sociabilitat no es limita als aspectes polítics i mercantils. Són més importants encara les relacions basades en els aspectes pregonament humans: en l'àmbit social també cal posar en primer pla l'element espiritual. [7] Per això, la possibilitat real d'edificar una societat digna de les persones es troba en el creixement interior de l'home. La història de la humanitat no es mou per un determinisme impersonal, sinó per la interacció de diferents generacions de persones, els actes lliures de les quals construeixen l'ordre social. [8] Tot això evidencia la necessitat de conferir un relleu particular als valors espirituals i a les relacions desinteressades, que neixen de la disposició a l'autodonació. I això és tant una regla de conducta personal com un esquema organitzatiu de la societat.

La sociabilitat enllaça amb una altra característica humana: la igualtat

radical de les persones i les seves diferències accidentals. Tothom té una natura idèntica i un origen idèntic, tothom ha estat redimit per Crist i ha estat cridat a participar en la mateixa benaurança divina: «Tots gaudeixen, doncs, d'una dignitat igual» (*Catecisme* 1934). Al costat d'aquesta igualtat hi ha també diferències, que s'han de valorar positivament si no són injustes: «Aquestes diferències pertanyen al pla de Déu, que vol que l'un rebi de l'altre allò que necessita, i que els qui disposen de “talents” particulars en comuniquin els beneficis als qui en tenen necessitat» (*Catecisme* 1937).

2. La societat

La sociabilitat humana s'exerceix establint diverses associacions adreçades a assolir diferents finalitats: «Una *societat* és un conjunt de persones lligades d'una manera orgànica per un principi d'unitat que

ultrapassa cadascuna d'elles» (*Catecisme* 1880).

Els objectius humans són múltiples, com també ho són els tipus de nexes: l'amor, l'ètnia, l'idioma, el territori, la cultura, etc. Per això, hi ha un ampli mosaic d'institucions o associacions, que poden ser constituïdes per poques persones —com la família—, o per un nombre cada vegada més gran d'individus a mesura que es passa de les diverses associacions a les ciutats, els estats i la comunitat internacional.

Algunes societats, com la família i la societat civil, es corresponen més immediatament amb la natura de l'home i li són necessàries, encara que també contenen elements culturals que desenvolupen la natura humana. D'altres són d'iniciativa lliure i responen al que es podria qualificar de «culturitització» de la tendència natural de la persona que,

com a tal, s'ha d'afavorir (cf. *Catecisme* 1882; *Compendi de la doctrina social de l'Església* 151).

El nexa estret que existeix entre la persona i la vida social explica l'enorme influència de la societat en el progrés personal i en el deteriorament humà que comporta una societat defectuosament organitzada: el comportament de les persones depèn, d'alguna manera, de l'organització social, que és un producte cultural sobre la persona. Sense reduir l'ésser humà a un element anònim de la societat, [9] cal recordar que el creixement ple de la persona i del progrés social s'influencien mútuament: [10] entre la dimensió personal i la dimensió social de l'home no hi ha cap oposició, sinó complementarietat; més encara, són dues dimensions en íntima connexió que es reforcen recíprocament.

En aquest sentit, a causa dels pecats dels homes, s'arriben a generar en la societat estructures injustes o estructures de pecat. [11] Aquestes estructures s'oposen al recte ordre de la societat, fan més difícil la pràctica de la virtut i més fàcils els pecats personals contra la justícia, la caritat, la castedat, etc. Poden ser costums immorals generalitzats (com la corrupció política i econòmica) o lleis injustes (com les que permeten l'avortament), etc. [12] Cal eliminar les estructures de pecat i substituir-les per estructures justes.

Un mitjà de capital importància per desmuntar les estructures injustes i cristianitzar les relacions professionals i la societat sencera, és l'afany per viure amb coherència les normes de la moral professional. Aquest afany és, a més a més, condició necessària per santificar el treball professional. [13]

3. L'autoritat

«Tota comunitat humana necessita una autoritat que la regeixi. Aquesta autoritat té el fonament en la naturalesa humana. És necessària per a la unitat de la societat. La seva funció és assegurar tant com sigui possible el bé comú de la societat» (*Catecisme* 1898).

Com que la sociabilitat és una qualitat pròpia de la natura humana, s'ha de concloure que tota autoritat legítima emana de Déu, com a autor de la natura (cf. Rm 13,1; *Catecisme* 1899). Però «la determinació del règim i la designació dels governants han de deixar-se a la lliure voluntat dels ciutadans». [14]

La legitimitat moral de l'autoritat no procedeix de si mateixa: és ministra de Déu (cf. Rm 13,4) amb vista al bé comú. [15] Els qui estan constituïts en autoritat han d'exercir-la com a servei, practicar la justícia

distributiva, evitar el favoritisme i qualsevol interès personal, no comportar-se de manera despòtica (cf. *Catecisme* 1902, 2235 i 2236).

«L'autoritat pública pot, a voltes, renunciar a reprimir el que provocaria, si estigués prohibit, un perjudici més greu (cf. sant Tomàs d'Aquino, *Summa Theologiae* 1-2.96. a .2); tanmateix mai no pot legitimar, com a dret dels individus —encara que fossin la majoria dels membres de la societat—, l'ofensa infligida a altres persones mitjançant la negació d'un dret seu tan fonamental com el de la vida». [16]

Pel que fa als sistemes polítics, «l'Església aprecia el sistema de la democràcia, en la mesura que assegura la participació dels ciutadans en les opcions polítiques i garanteix als governats la possibilitat d'escollir i controlar els seus propis governants». [17] L'ordenació

democràtica de l'Estat és part del bé comú. Però «el valor de la democràcia es manté o cau segons els valors que encarna i promou: fonamentals i imprescindibles són certament la dignitat de cada persona humana, el respecte dels seus drets inviolables i inalienables». [18] «Una democràcia sense valors es converteix amb facilitat en un totalitarisme». [19]

4. El bé comú

Per bé comú s'entén «la suma d'aquelles condicions de la vida social que permeten, tant a les col·lectivitats com a cada individu, d'assolir amb més plenitud i facilitat la pròpia perfecció». [20] El bé comú, per tant, no és només d'ordre material, sinó també espiritual (tots dos interconnectats), i «comporta *tres elements essencials* » (*Catecisme* 1906):

— respectar la persona i la seva llibertat; [21]

— procurar el benestar social i el creixement humà integral; [22]

— promouvoir «la pau, és a dir, l'estabilitat d'un ordre just» (*Catecisme* 1909). [23]

Tenint en compte la natura social de l'home, el bé de cadascú està necessàriament relacionat amb el bé comú i aquest, al seu torn, ha d'estar orientat al progrés de les persones (cf. *Catecisme* 1905 i 1912). [24]

L'àmbit del bé comú no és només la ciutat o el país. Existeix també «un *bé comú universal* . Això demana una organització de la comunitat de les nacions» (*Catecisme* 1911).

5. La societat i la dimensió transcendent de la persona

La sociabilitat afecta totes les característiques de la persona i, per tant, la seva dimensió transcendent. La pregona veritat sobre l'home, de la qual deriva la seva dignitat, consisteix a ser imatge i semblança de Déu i a estar cridat a la comunió amb ell. [25] Per això, «la dimensió teològica és necessària per interpretar i resoldre els problemes actuals de la convivència humana». [26]

Això explica la fatuïtat de les propostes socials que negligeixen la dimensió transcendent. De fet, l'ateisme —en les diferents manifestacions— és un dels fenòmens més greus del nostre temps i les seves conseqüències són perjudicials per a la vida social. [27] Aquest fet és particularment evident en el moment actual: a mesura que es perden les arrels religioses d'una comunitat, les relacions entre els seus components es fan més tenses i

violentes, perquè es debilita i fins i tot es perd la força moral per actuar bé. [28]

Si volem que l'ordre social tingui una base estable, hi és necessari un fonament absolut, que no estigui a l'arbitri de les opinions versàtils o dels jocs de poder, i només Déu és el fonament absolut. [29] Cal, per tant, evitar la separació i, encara més, la contraposició entre les dimensions religiosa i social de la persona humana. [30] És necessari harmonitzar aquests dos àmbits de la veritat de l'home, que s'impliquen i es promouen mútuament: la cerca incondicional de Déu (cf. *Catecisme* 358 i 1721; *Compendi de la doctrina social de l'Església* 109) i la sol·licitud pel proïsme i el món, que resulta reforçada per la dimensió teocèntrica. [31]

Com a conseqüència, és indispensable el creixement

espiritual per afavorir el progrés de la societat: la renovació social es nodreix en la contemplació.

Efectivament, la trobada amb Déu en la pregària introdueix en la història una força misteriosa que canvia els cors, els mou a la conversió i, per això mateix, és l'energia necessària per transformar les estructures socials.

Obstinar-se en el canvi social sense un afany seriós en el canvi personal és un miratge per a la humanitat, que acaba en desil·lusió i, moltes vegades, en una forta degradació vital. Un «nou ordre social» realista i, per tant, sempre millorable requereix, alhora, augmentar les competències tècniques i científiques necessàries, [32] la formació moral i la vida espiritual: d'això derivarà la renovació de les institucions i de les estructures. [33] Sense oblidar, a més a més, que l'afany per edificar un

ordre social just ennobleix la persona que el realitza.

6. Participació dels catòlics en la vida pública

Participar en la promoció del bé comú, cadascú segons el lloc que ocupa i el paper que exerceix, és un deure «inherent a la dignitat de la persona humana» (*Catecisme* 1913). «Ningú no s'ha de conformar amb una ètica merament individualista». [34] Per això «els ciutadans, tant com els sigui possible, han de prendre una part activa en la *vida pública* » (*Catecisme* 1915). [35]

El dret i el deure de participar en la vida social deriva del principi de subsidiarietat: «Una estructura social d'ordre superior no ha d'interferir en la vida interna d'un grup social d'ordre inferior, tot privant-lo de les seves competències; sinó que més aviat l'ha de sostenir en cas de necessitat i l'ha d'ajudar a coordinar

la seva acció amb la dels altres components socials, amb vista al bé comú». [36]

Aquesta participació es realitza, sobretot, mitjançant el compliment responsable dels propis deures familiars i professionals (cf. *Catecisme* 1914) i de les obligacions de justícia legal (com, per exemple, el pagament d'impostos). [37] També es realitza mitjançant la pràctica de les virtuts, especialment de la solidaritat.

Tenint en compte la interdependència de les persones i dels grups humans, la participació en la vida pública s'ha de fer amb esperit de solidaritat, entès com un afany en pro dels altres. [38] La solidaritat ha de ser el fi i el criteri per organitzar la societat, no com a simple desig moralitzant, sinó com a explícita i legítima exigència de l'ésser humà: en bona part, la pau del

món depèn de la solidaritat (cf. *Catecisme* 1939 i 1941). [39] Tot i que la solidaritat comprèn tots els homes, una raó d'urgència fa que la solidaritat sigui més necessària com més difícils siguin les situacions de les persones: es tracta de l'amor preferencial pels necessitats (cf. *Catecisme* 1932, 2443-2449; *Compendi de la doctrina social de l'Església* 183-184).

En tant que ciutadans, els fidels tenen els mateixos deures i drets dels qui es troben en una situació idèntica. En tant que catòlics, tenen un plus de responsabilitat (cf. Tt 3,1-2; 1Pe 2,13-15). [40] Per això, «els fidels laics de cap manera poden abdicar de la participació en la “política”». [41] Aquesta participació és particularment necessària per aconseguir que «les exigències de la doctrina i de la vida cristianes impregnin les realitats socials,

polítiques i econòmiques» (*Catecisme* 899).

Ja que en no poques ocasions les lleis civils no s'ajusten a l'ensenyament de l'Església, els catòlics han de fer el possible, col·laborant amb altres ciutadans de bona voluntat, per rectificar aquestes lleis, sempre dins les vies legítimes i amb caritat. [42] En qualsevol cas, han d'ajustar la seva conducta a la doctrina catòlica, encara que això els pugui comportar inconvenients, tenint en compte que ha d'obeir Déu abans que els homes (cf. Ac 5,29).

En definitiva, els catòlics han d'exercir els seus drets civils i complir els seus deures. Això afecta especialment els fidels laics, que estan cridats a santificar el món des de dins, amb iniciativa i responsabilitat, sense esperar que la jerarquia resolgui els problemes amb

les autoritats civils o els proposi les solucions que han d'adoptar. [43]

Enrique Colom

Bibliografia bàsica

Catecisme de l'Església catòlica
1877-1917; 1939-1942; 2234-2249.

Compendi de la doctrina social de l'Església 34-43; 149-151; 164-170; 541-574.

Lectures recomanades

Sant Josepmaria, homilia «Crist Rei», a *És Crist que passa* 179-187.

Congregació per a la Doctrina de la Fe, *Nota doctrinal sobre algunes qüestions relatives al compromís i la conducta dels catòlics en la vida política*, 24-XI-2002.

[1] Cf. Concili II del Vaticà, *Gaudium et spes* 24-25; Congregació per a la Doctrina de la Fe, instr. *Libertatis conscientia* 32; *Compendi de la doctrina social de l'Església* 110.

[2] «Estar en comunió amb Jesucrist ens fa participar de la seva capacitat de ser “per a tots”, fa que aquesta realitat sigui la nostra manera de ser. Ens compromet a favor dels altres, però només estant en comunió amb ell podem realment arribar a ser per als altres, per a tots» (Benet XVI, enc. *Spe salvi* , 30-XI-2007, 28).

[3] Cf. Joan Pau II, enc. *Sollicitudo rei socialis* , 30-XII-1987, 40.

[4] Joan Pau II, carta ap. *Mulieris dignitatem* , 15-VIII-1988, 7.

[5] Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 31.

[6] «La sociabilitat humana no comporta automàticament la

comunió de les persones, el do de si. A causa de la supèrbia i l'egoisme, l'home descobreix dins seu el germen d'insociabilitat, de tancament individualista i de vexació de l'altre» (*Compendi de la doctrina social de l'Església* 150).

[7] Cf. Benet XVI, enc. *Spe salvi* 24 a.

[8] «La societat que existeix històricament sorgeix per l'entrellaçament de les llibertats de totes les persones que hi interactuen, tot contribuint, mitjançant les seves opcions, a edificar-la o empobrir-la» (*Compendi de la doctrina social de l'Església* 163).

[9] «La persona humana és i ha de ser el principi, el subjecte i el fi de totes les institucions socials» (Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 25). Cf. Pius XII, *Radiomissatge de Nadal* , 24-XII-1942: AAS 35 (1943) 12; Joan XXIII, enc. *Mater et magistra* : AAS 53 (1961) 453; *Catecisme* 1881;

Compendi de la doctrina social de l'Església 106.

[10] Cf. Joan Pau II, enc. *Sollicitudo rei socialis* 38; *Catecisme* 1888; *Compendi de la doctrina social de l'Església* 62, 82 i 134.

[11] Cf. Joan Pau II, enc. *Sollicitudo rei socialis* 36.

[12] «L'Església, quan parla de situacions de pecat o denuncia com a pecats socials determinades situacions o comportaments col·lectius [...], sap i proclama que aquests casos de pecat social són el fruit, l'acumulació i la concentració de molts pecats personals. Es tracta de pecats personalíssims de qui genera o afavoreix la iniquitat o l'aprofita, de qui, podent fer alguna cosa per evitar, eliminar, o almenys limitar determinats mals socials, omet de fer-ho per mandra, por i encobriment, complicitat solapada o indiferència, de qui busca refugi en

la presumpta impossibilitat de canviar el món, i també de qui pretén estalviar-se la fatiga i el sacrifici», (Joan Pau II, exh. ap. *Reconciliatio et paenitentia* , 2-XII-1984, 16).

[13] Cf. Concili II del Vaticà, const. *Lumen gentium* 36; Joan Pau II, enc. *Centesimus annus* , 1-V-1991, 38; *Compendi de la doctrina social de l'Església* 570. Es tracta, generalment, d'un procés, no d'un canvi instantani, la qual cosa comporta que els fidels moltes vegades hauran de conviure amb aquestes estructures i patir-ne les conseqüències, sense deixar-se corrompre i sense perdre l'interès per canviar-les. Convé meditar les paraules del Senyor: «No et demano que els treguis del món, sinó que els preservis del Maligne» (Jn 17,15).

[14] Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 74. Cf. *Catecisme* 1901.

[15] «L'autoritat només s'exerceix legítimament si cerca el bé comú del grup que presideix i si, per aconseguir-lo, empra mitjans moralment lícits. Si s'escau que els dirigents dictin lleis injustes o prenguin mesures contràries a l'ordre moral, aquestes disposicions no poden obligar en consciència» (*Catecisme* 1903).

[16] Joan Pau II, enc. *Evangelium vitae*, 25-III-1995, 71.

[17] Joan Pau II, enc. *Centesimus annus* 46.

[18] Joan Pau II, enc. *Evangelium vitae* 70. El papa es refereix en particular al dret de cada ésser humà innocent a la vida, al qual s'oposen les lleis de l'avortament.

[19] Joan Pau II, enc. *Centesimus annus* 46.

[20] Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 26. Cf. *Catecisme* 1906.

[21] «En nom del bé comú, els poders públics tenen obligació de respectar els drets fonamentals i inalienables de la persona humana. [...] En particular, el bé comú resideix en les condicions d'exercici de les llibertats naturals que són indispensables per al desenrotllament de la vocació humana» (*Catecisme* 1907).

[22] L'autoritat, respectant el principi de subsidiarietat i promovent la iniciativa privada, ha de procurar que cadascú disposi del que és necessari per portar una vida digna: l'aliment, el vestit, la salut, el treball, l'educació i la cultura, la informació adequada, etc.: cf. *Catecisme* 1908 i 2211.

[23] La pau no és només l'absència de guerra. La pau no es pot assolir sense la salvaguarda de la dignitat de les persones i els pobles: cf.

Catecisme 2304. La pau és la «tranquil·litat de l'ordre» (sant Agustí, *De civitate Dei* 19.13). És obra de la justícia: cf. Is 32,17. L'autoritat ha de procurar, per mitjans lícits, «la seguretat de la societat i la dels seus membres. Aquí es basa el dret a la legítima defensa personal i col·lectiva» (*Catecisme* 1909).

[24] «L'ordre i el progrés socials han de repercutir constantment en el bé de les persones [...] i no al revés», (Concili II del Vaticà, enc. *Gaudium et spes* 26).

[25] Cf. Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 19.

[26] Joan Pau II, enc. *Centesimus annus* 55. Cf. Concili II del Vaticà, *Gaudium et spes* 11 i 41.

[27] Cf. Joan Pau II, enc. *Evangelium vitae* 21-24. Joan Pau II, després de parlar de l'error de les ideologies, afegia: «Si després ens preguntem on neix aquesta errònia concepció de la natura de la persona i de la “subjectivitat” de la societat, cal respondre que la causa principal és l'ateisme. Precisament en la resposta a la crida de Déu, implícita en l'ésser de les coses, és on l'home es fa conscient de la seva dignitat transcendent. [...] La negació de Déu priva la persona del seu fonament i, consegüentment, la indueix a organitzar l'ordre social prescindint de la dignitat i la responsabilitat de la persona» (Joan Pau II, enc. *Centesimus annus* 13).

[28] L'home pot construir la societat i «organitzar la terra sense Déu; però, al cap i a la fi, sense Déu només pot organitzar-la contra l'home. L'humanisme exclusiu és un humanisme inhumà» (Pau VI, enc.

Populorum progressio , 26-III-1967, 42). Cf. Joan XXIII, enc. *Mater et magistra* : AAS; Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 21; Benet XVI, enc. *Deus caritas est* , 25-XII-2005, 42.

[29] Cf. Lleó XIII, enc. *Diuturnum illud: Acta Leonis XIII* , 2 (1882) 277 i 278; Pius XI, enc. *Caritat Christi* : AAS.

[30] Alguns «veuen el cristianisme com un conjunt de pràctiques o d'actes de pietat, sense percebre'n la relació amb les situacions de la vida corrent, amb la urgència d'atendre les necessitats dels altres i d'esforçar-se a posar remei a les injustícies. [...] D'altres —en canvi— tendeixen a afigurar-se que, per poder ser humans, cal posar en sordina alguns aspectes centrals del dogma cristià, i actuen com si la vida d'oració, el tracte continu amb Déu, constituïssin una fugida davant les pròpies responsabilitats i un abandó del

món. Obliden que justament Jesús ens ha fet conèixer fins a quin punt cal dur l'amor i el servei. Només si mirem d'entendre el secret de l'amor de Déu, d'aquest amor que arriba fins a la mort, serem capaços de donar-nos totalment als altres, sense deixar-nos vèncer per la dificultat o per la indiferència» (sant Josepmaria, *És Crist que passa* 98).

[31] Existeix una pregona «interacció entre l'amor a Déu i l'amor al proïsme [...]. Si en la meva vida manca completament el contacte amb Déu, podré veure en el proïsme només l'altre, sense aconseguir reconèixer-hi la imatge divina. Per contra, si en la meva vida ometo del tot l'atenció a l'altre, volent ser només “piadós” i complir amb els meus “deures religiosos”, també es marceix la relació amb Déu» (Benet XVI, enc. *Deus caritas est* 18). Cf. Joan Pau II, enc. *Evangelium vitae* 35-36;

Compendi de la doctrina social de l'Església 40.

[32] «Tot treball professional exigeix una formació prèvia, i després un esforç constant per millorar aquesta preparació i acomodar-la a les noves circumstàncies que hi concorrin. Aquesta exigència constitueix un deure particularíssim per a aquells qui aspiren a ocupar llocs directius en la societat, ja que han d'estar cridats a un servei molt important també, del qual depèn el benestar de tothom» (sant Josepmaria, *Converses* 90).

[33] «Es contribueix a un món millor només fent el bé ara i en primera persona, amb passió i on sigui possible» (Benet XVI, enc. *Deus caritas est* 31 *b*).

[34] Concili II del Vaticà, const. *Gaudium et spes* 30.

[35] «Un home o una societat que no reaccioni davant les tribulacions o les injustícies, i que no s'esforci per alleujar-les, no són un home o una societat a la mesura de l'amor del Cor de Crist. Els cristians —conservant sempre la més àmplia llibertat a l'hora d'estudiar i de dur a la pràctica les diverses solucions i, doncs, amb un lògic pluralisme—, han de coincidir en l'afany idèntic de servir la humanitat. Altrament, llur cristianisme no serà la Paraula i la Vida de Jesús: només serà una disfressa, una enganyifa de cara a Déu i de cara als homes» (sant Josepmaria, *És Crist que passa* 167).

[36] Joan Pau II, enc. *Centesimus annus* 48. Cf. *Catecisme* 1883; *Compendi de la doctrina social de l'Església* 186 i 187.

«El principi de subsidiarietat s'oposa a totes les formes de col·lectivisme. Marca els límits de la intervenció de

l'Estat. Mira d'harmonitzar les relacions entre els individus i les societats. Tendeix a instaurar un veritable ordre internacional» (*Catecisme* 1885).

Déu «deixa a cada ésser creat les funcions que pot exercir, segons les capacitats de la naturalesa que li és pròpia. En la vida social cal imitar aquesta manera de governar. El capteniment de Déu en el governament del món, que testimonia el seu gran respecte envers la llibertat humana, ha d'inspirar la saviesa dels qui governen les comunitats humanes. Han de comportar-se com a ministres de la providència divina» (*Catecisme* 1884).

[37] La justícia legal és la virtut que mena la persona a donar el que el ciutadà deu equitativament a la comunitat: cf. *Catecisme* 2411.

«La submissió a l'autoritat i la coresponsabilitat del bé comú exigeixen moralment el pagament dels impostos» (*Catecisme* 2240). «El frau o d'altres subterfugis amb què alguns s'escapen de les obligacions de la llei o de les prescripcions del deure social, han de ser francament condemnats, ja que són incompatibles amb les exigències de la justícia» (*Catecisme* 1916).

[38] «Es tracta de la interdependència, percebuda com a sistema determinant de les relacions en el món actual, en els aspectes econòmic, cultural, polític i religiós, i assumida com a categoria moral. Quan la interdependència és reconeguda així, la resposta corresponent, com a actitud moral i social i com a “virtut”, és la solidaritat» (Joan Pau II, enc. *Sollicitudo rei socialis* 38).

[39] Cf. *Compendi de la doctrina social de l'Església* 193-195.

[40] Cf. Concili II del Vaticà, *Gaudium et spes* 75.

[41] Joan Pau II, exh. ap. *Christifideles laici*, 30-XII-1988, 42.

[42] Per exemple, «quan no sigui possible evitar o abrogar completament una llei avortista, un parlamentari, l'absoluta oposició personal del qual a l'avortament sigui clara i notòria a tothom, pot lícitament oferir suport a propostes encaminades a *limitar els danys* d'aquesta llei i disminuir així els efectes negatius en l'àmbit de la cultura i de la moralitat pública» (Joan Pau II, enc. *Evangelium vitae* 73).

[43] Correspon als laics, «per la seva iniciativa lliure i sense esperar passivament consignes o directrius, penetrar amb esperit cristià la

mentalitat i els costums, les lleis i les estructures de les seves comunitats de vida» (Pau VI, enc. *Populorum progressio* 81). Cf. Concili II del Vaticà, const. *Lumen gentium* 31; const. *Gaudium et spes* 43; Joan Pau II, exh. ap. *Christifideles laici* 15; *Catecisme* 2442.

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca-ad/article/resums-
de-fe-cristiana-29-la-persona-i-la-
societat/](https://dev.opusdei.org/ca-ad/article/resums-de-fe-cristiana-29-la-persona-i-la-societat/) (09/08/2025)